

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AB-TUNUS İLİŞKİLERİ

Ekrem Yaşar AKÇAY*

ÖZET

Afrikanın en önemli ülkelerinden biri olan Tunus, hem bölge ülkeleriyle hem de diğer ülkelerle yakın ilişkilere sahiptir. Örneğin Tunus, AB'nin bölgedeki en önemli ticari ortaklarından biridir. Arap Baharı'ndan sonra demokratik bir dönüşüm geçirmeye başlayan Tunus, Arap Baharı'ndan sonra da önemini korumaya devam etmiştir. Kasım 2012'de Tunus ve AB arasında yapılan "İmtiyazlı Ortaklık" Anlaşması bu önemi göstermektedir. Çalışmamız Tunus'un AB için neden bu kadar önemli olduğunu araştırmaya çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Tunus, Arap Baharı, "İmtiyazlı Ortaklık" Anlaşması, AB.

EU-TUNISIA RELATIONS FROM PAST TO PRESENT

ABSTRACT

Tunisia which is one of the most important countries of Africa, has so close relations both African countries and the other countries. For instance, Tunisia is one of the most important trade partners of EU in this area. After Arab Revolution, Tunisia which began to undergo democratic transformation, has continued to maintain its importance for EU. "The Privileged Partnership" Agreement which signed in November 2012 has showed this importance. Our study will try to examine why Tunisia is so important such as like this.

Key Words: Africa, Tunisia, Arab Revolution, "The Privileged Partnership" Agreement, EU.

* Arş. Gör. Hakkari Üniversitesi IIBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, Siyasi Tarih ABD , ey_akçay@hotmail.com

GİRİŞ

Kuzey Afrika’da bulunan ve Mağrib ülkelerinin en küçük ülkesi olan Tunus, köken olarak Kartaca uygarlığına kadar götürülmektedir. Roma İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti himayesinde de yaşayan Tunus, 1881 yılında Fransa ile Bardo Antlaşması’nı yaparak Fransız himayesine girmiş ve ancak 1956 yılında bağımsızlığına kavuşabilmiştir. Temel geçim kaynağı tarım olan Tunus topraklarının yaklaşık %35’i tarıma elverişlidir. Özellikle zeytin-cilikte oldukça ileri düzeyde olan Tunus’ta sanayi sektörü çok gelişmemiş olsa da deri, kağıt, gıda gibi hafif sanayi kollarında da aktif olduğu görülmektedir. Ayrıca petrol, selüloz, çelik, elektrikli ev aletleri üretimi de yapan Tunus’ta, son dönemde turizmin de gelişmeye başlamasıyla yabancı yatırımlar artmaya başlamıştır.¹ 1966 yılında başlayan petrol üretimiyle birlikte yabancı petrol firmalarının Tunus’a olan ilgisini artırmıştır.

Avrupa’dan Sicilya Boğazı ile ayrılan Tunus ile AB’nin ilişkileri 1960’ların sonlarına kadar gitmektedir. 1960’lı yıllardan itibaren AB, Akdeniz ülkeleriyle ticari ilişkiler kurmaya başlamıştır. Bu temel düşünce 1957’de imzalanan Roma Antlaşmalarının niyet bildirgesine kadar götürülmekle birlikte AB, söz konusu ülkelerle ilişki kurmak için onların bağımsızlıklarını kazanmalarını beklemiştir.² Başlangıçta her ülkeyle ikili anlaşma yapma yolunu seçen AB, söz konusu ülkelerin tarım ithalatında kısıtlamaların ve bazı sorunların olduğunu görünce yeni bir strateji geliştirmek istemiş ve Global Akdeniz Politikasını ortaya atmıştır.³

1972’de yapılan Paris Zirvesi’yle kabul edilen Global Akdeniz Politikası’na göre AB, Akdeniz ülkeleriyle ticari ve mali ilişkilerini pekiştirmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda Global Akdeniz Politikasıyla Akdeniz ülkelerine Birlik pazarında tüccar ayrıcalıkları tanınmış, teknik ve mali yardımlar yapılmasına başlanmıştır.⁴ 1990’lara kadar süren Global Akdeniz Politikası,

¹ Ekrem Yolcu, “Tunus”, *Vahdet Dergisi* <http://www.enfal.de/tunus.htm>, (25.06.2015).

² Alberto Bin, “Mediterranean Diplomacy: Evolution and Prospects”, *Jean Monnet Working Paper* C. 5, N. 597, 1997, s. 1.

³ Ahmet Bıyıklı, *Avrupa Birliği’nin Akdeniz ve Ortadoğu Ülkelerine Yönelik Demokراسi ve İstikrar Politikası*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006, s. 57.

⁴ Ömer Kurtbağ, “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı: Barselona Süreci”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C. 3, N. 1, 2003, s. 77.

Akdeniz ülkeleriyle siyasi ve güvenlik alanlarında işbirliğini kapsamadığı için revizyondan geçirilmiştir. Çünkü Birlik Sovyet Birliği'nin dağılmasından sonra Güney Akdeniz'deki pek çok ülkede başlayan krize çözüm arama gereği duymuştur. Bunun için de Yenilenmiş Akdeniz Politikası ortaya atılmıştır.⁵

Soğuk Savaş sonrasında AB'nin ABD'den daha bağımsız politikalar izleme isteğiyle oluşturulan Yenilenmiş Akdeniz Politikası işbirliğinin çevre, telekomünikasyon, turizm gibi alanlara yayılmasını ve ikili ilişkilerden çok Birlikle Akdeniz ülkeleri arasında yatay bir ilişki kurulmasını hedeflemiştir.⁶ Ancak Soğuk Savaşın sona ermesi, Birliğin 1992'de imzalanan Maastricht Antlaşması ile isminin ve yapısının değişmesiyle birlikte Birliğin Akdeniz ülkeleriyle ilişkilerinde de değişim gereği doğmuştur.⁷ Özellikle Akdeniz bölgelerinden gelebilecek yasadışı göçü önlemeyi amaçlayan AB, daha kapsamlı bir politika ile 1995 yılında Barselona Sürecini başlatmıştır. AB söz konusu süreçte siyasi ve güvenlik, ekonomik ve mali ve sosyo-kültürel politikalarla Akdeniz ülkeleriyle daha yakın ve kapsamlı bir ilişki içine girmek istemiştir.⁸

11 Eylül 2001'de ABD'de yaşanan terör olaylarından sonra Akdeniz ülkeleriyle olan ilişkiler de değişim göstermiştir. Önleyici ve çok taraflı güvenlik stratejisi üzerine oturan ilişkilerin daha da geliştirilmesi üzerinde uzlaşma sağlanmış ve 2004 yılında oluşturulan Komşuluk Politikasıyla ilişkiler

⁵ Selda Paydak, "Avrupa-Akdeniz Ortaklığına Bakış: Avrupa-Akdeniz Ortaklığı, Bütünleşme Süreci ve Türkiye", *Avrasya Dosyası* C. 5, S. 4, 2007, s. 269.; Çağlar Söker, "Ortadoğu Devrimleri Sürecinde Avrupa Birliği", http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2013620_caglarsoker.pdf, (27.06.2015).

⁶ Canan Balkır, "Avrupa Akdeniz Ortaklığı: Mare Nostrum'dan Birarada Yaşamaya", Canan Balkır (der.), *Avrupa Akdeniz Ortaklığı: Mare Nostrum'dan Birarada Yaşamaya*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2007, s. 13-15.

⁷ Seda Aksu, *Avrupa-Akdeniz Ortaklığı'nın Güvenlik Boyutunda AB'nin Uluslararası Aktörlüğünün Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 11.

⁸ Rıdvan Karluk, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 268-269.; "EU-Tunisia Relations: Heritage and Perspectives", <http://www.welcomeurope.com/fact-of-the-day/eu-tunisia-relations-heritage-perspectives-222+122.html>, (26.06.2015).; "EU Relations with the Republic of Tunisia", http://eeas.europa.eu/tunisia/index_en.htm, (26.06.2015).

bu kapsamda ele alınmaya başlanmıştır.⁹ Bununla birlikte 2008 yılında Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy tarafından ortaya atılan Akdeniz İçin Birlik ile de ilişkiler geliştirilmek istense de AB ülkelerinin bölgedeki sömürgeci geçmişleri nedeniyle bölge ülkelerinde AB'ye karşı bir şüphe ve korku ortaya çıkmış ve buna bağlı olarak da ilişkilerde istenen sonuçlar alınamamıştır.

Bir Akdeniz ülkesi olan Tunus ile ilişkiler de bu gelişmeler ışığında sürmüş ve Tunus AB'nin bölgedeki en önemli ticari ortaklarından biri olmuştur. Bununla birlikte Aralık 2010'da başlayan Arap Baharı'ndan sonra da AB ile Tunus ilişkileri gelişerek devam etmiştir. Örneğin AB, Tunus ile 19 Kasım 2012'de "*İmtiyazlı Ortaklık*" Anlaşması yapmıştır. Bu anlamda çalışmamız, Tunus'un AB için neden bu kadar önemli olduğunu araştırmaya çalışacaktır. Çünkü Tunus'un AB için cezbedici yanlarının ne olduğu, Tunus'un AB'ye katacağı artıların ne olabileceğini ortaya çıkarmak, AB'nin bölge ülkeleriyle ilişki kurarken hangi kriterlere göre hareket ettiğini anlamamıza da yardımcı olacaktır.

1. ARAP BAHARINA KADAR AB-TUNUS İLİŞKİLERİ

AB-Tunus ilişkileri Mart 1969'da imzalanan ticaret anlaşmasıyla başlamaktadır. Tunus ile ekonomik ilişkileri geliştirmeyi amaçlayan AB, 25 Nisan 1976'da söz konusu ilişkiyi derinleştirmek için ekonomik, teknik, mali işbirliğini geliştiren bir anlaşma yapmıştır. Beş yıllık bir süreci kapsayan bu anlaşma 1981 ve 1986 yılında iki kez yenilenmiştir.

Bununla birlikte, mali ve teknik alanda 1978-1981 yılları arasında Tunus AB'den 95 milyon ECU'luk yardım almıştır. Bu yardım küçük işletmeler için kullanılmıştır. 1982-1986 yılları arasında bu yardım 139 milyon ECU olmuş ve bu yardım ise tarım ve balıkçılık alanlarının geliştirilmesi için kullanılmıştır. Bu sırada 1990 yılıyla birlikte AB'nin Akdeniz Politikasında bir değişiklik olmuş ve Global Akdeniz Politikası yerini Yenilenmiş Akdeniz Politikasına bırakmıştır. Bu kapsamda AB, 1992-1996 yılları arasında yeni

⁹ Michelle Pace, "The Euro-Mediterranean Partnership and Common Mediterranean Strategy? European Union Policy From A Discursive Perspective", *Geopolitics*, V. 9, N. 2, 2004, s. 49.; A. Murat Sicim, *Avrupa Birliğinde Akdeniz Politikası ve Türkiye*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 292-309.; Müge Küçükkeleş, "AB'nin Ortadoğu Politikası ve Arap Baharına Bakışı", *SETA Analiz*, Ocak 2013, s. 9-13.

anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmalar genel olarak ekonomik ve yapısal reformları içermektedir. AB bu sayede Akdeniz ülkeleriyle çevre konusunda ve bölgesel işbirliği konusunda işbirliği yapmayı hedeflemiştir. AB tarafından Tunus'a yapılan yardım ise 284 milyon ECU olmuştur. Tunus ile AB ilişkilerinin geliştirilmesi için yapılan anlaşmalar ve mali yardımlar neticesinde Tunus, AB'nin bölgedeki en önemli ticari ortaklarından biri olmuştur.¹⁰ Örneğin 1992 yılında Tunus, ihracatının % 77'sini AB'ye ithalatının ise % 71'ini AB'den yapmıştır.¹¹ Ekonomik olarak iki taraf arasındaki ilişkilerin bu denli gelişmiş olması, AB'yi Tunus'a istikrarın sağlanması ve korunması için yardıma sevk etmiştir. Tunus ise iç pazarının küçük olması eksikliğini AB'yi kullanarak gidermeye çalışmıştır. AB ile yapılan ortaklık anlaşmasıyla Tunus gümrüksüz olarak sanayi ürünleri Avrupa pazarına sokmuştur.¹²

Kasım 1995 ile birlikte Barcelona Süreci kapsamında Avrupa-Akdeniz Ortaklığı oluşturulmuş ve Tunus 17 Temmuz 1995'te anlaşmayı imzalayarak söz konusu süreci kabul eden ilk Akdeniz ülkesi olmuştur. Avrupa-Akdeniz Ortaklığını oluşturan bu anlaşma siyasi ve güvenlik ortaklığından mali ve ekonomik ortaklığa ve sosyo-kültürel ortaklığa kadar pek çok alanı kapsamaktadır. Bu ortaklık, 2008'e kadar sanayi ürünleri için bir serbest ticaret alanı oluşturmayı amaçlamıştır. Ayrıca bu ortaklık, kalıcı çalışma yapıları ve politik ve sektörel diyalogun da geliştirilmesini amaçlamıştır. AB'nin 2004 yılında oluşturduğu Komşuluk Politikasıyla birlikte AB'nin Tunus ile ilişkileri bu politika kapsamında ele alınmaya başlamıştır.

2008 yılında Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy tarafından Akdeniz İçin Birlik fikri ortaya atılmıştır. Barcelona Süreci'nin devamı olarak hedeflenen bu politika ile isteyen ülkelerle ortak projeler geliştirilmek istenmiştir. Bu kapsamda kirlilikle mücadele, karayolu ve limanlar arası deniz yolu inşaatı, doğal afetler sonrası işbirliği gibi alanlar işbirliği için gerekli alanlar olarak belirlenmiştir. Ancak bazı AB üyesi ülkelerin bölgedeki emperyal geçmişi, ekonomik liberalleşmenin siyasetin gölgesinde bırakılması, Akdeniz ülkelerinde hayal kırıklığı ve şüphe oluşturmuştur. Ayrıca AB'nin

¹⁰ Saliha Ergün, "Ülke E-Bülteni IV: Tunus, Krizle Küçülen AB Ticari Hacmi Aslında Bir Avantaj Mı?", <http://www.sde.org.tr/tr/newsdetail/ulke-e-bultenleri-iv-tunus-krizle-kuculen-ab-ticari-hacmi-aslinda-bir-avantaj-mi/2967>, (25.06.2015).

¹¹ İstanbul Ticaret Odası, *Avrupa Birliği'nin Akdeniz Bölgesi Politikası*, N. 30/AB 7, Temmuz 1996, s. 46-50.

¹² http://www.africanbusinesslife.com/tunus,SD_47.html, (28.06.2015).

karmaşık yapısından dolayı Arap-İsrail çatışması için çözüm üretememesi Akdeniz İçin Birlik'ten istenen sonucu vermemiştir.¹³

2. ARAP BAHARI VE SONRASINDA AB-TUNUS İLİŞKİLERİ

Ortadoğu ve Afrika ülkelerinde başlayan halk hareketleri sonucunda ortaya çıkan ve Arap Baharı olarak isimlendirilen olaylar, ilk olarak Aralık 2010'da Tunus'ta başlamıştır. Ayaklanmalar karşısında 23 yıldır iktidar olan Zeynel Abidin Bin Ali 14 Ocak 2011'de ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.¹⁴ Bin Ali'nin iktidardan düşmesinden sonra Tunus'ta demokratik bir dönüşüm başlamış ve 23 Ekim 2011'de ilk defa özgür seçimler yapılmıştır. Yani halkın iradesi devletin iradesine yansımıştır.¹⁵

Tunus, Arap Baharı sonrasında yeniden şekillendirilmeye başlamıştır. Özellikle AB Tunus'un yeniden şekillendirilmesi ve demokrasinin ülkeye yerleşmesi için yoğun çaba sarf etmiştir. Örneği AB Tunus ile 19 Kasım 2012'de iki taraf arasındaki ilişkileri daha da geliştiren “İmtiyazlı Ortaklık” Anlaşması yapmıştır.¹⁶ Bu anlaşma AB'nin üçüncü bir ülkeyle “İmtiyazlı Ortaklık” adında imzaladığı ilk anlaşmadır. Arap Baharı sonrasında Tunus'taki demokratik dönüşüme yardım etmek ve iki taraf arasında bazı alanlarda işbirliğini artırmayı amaçlayan bu anlaşma AB Antlaşması'nın sekizinci maddesi kapsamında yapılmıştır.¹⁷ Bu anlaşmanın Tunus ile yapılmasının

¹³ Müge Kınacıoğlu, “Eski Şarap Yeni Şişe? Bölgedeki Son Gelişmeler Işığında AB Dış Politikasında Akdeniz Havzası ve Orta Doğu”, *Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 33, N. 1, 2015, s. 137-156.

¹⁴ Engin Erkiner, “Ortadoğu'da Kaynayan Kazan ve Model Ülke Türkiye'yi Bekleyen Tehlike”, http://enginerkiner.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1135%3Aortadouda-kaynayan-kazan-ve&catid=36%3Akonuk-yazlar&Itemid=1, (27.06.2015).; Pınar Arıkan Sinkaya, “Ortadoğu'daki Halk Hareketlerinin İran'a Yansımaları”, *Ortadoğu Analiz*, C. 3, S. 27, Mart 2011, s. 30-37.

¹⁵ Ufuk Ulutaş ve Furkan Torlak, “Devrimden Demokrasiye Tunus'un Seçimi”, *SETA Analiz*, S. 46, 20 Kasım 2011, s. 4-7.

¹⁶ Konur Alp Koçak, “Yasemin Devriminden Arap Baharına Tunus”, *Yasama Dergisi*, S. 22, 2012, s. 22-61.

¹⁷ “Relations Tunisie-Union Européenne: Un Partenariat Privilegie Plan D'Action 2013-2017”, http://eeas.europa.eu/delegations/tunisia/documents/press_corner/plan_action_tunisie_ue_2013_2017_fr.pdf, (26.06.2015).

sebebi AB için Tunus'un Arap Baharı'nda başarılı bir biçimde çıkmasından dolayıdır.

İçerik olarak bakıldığında siyasi alan kapsamında demokrasi, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler ve insan haklarının korunması, siyasi stratejik işbirliği, adalet ve güvenlik, göç ve hareketlilik konusunda işbirliği, ekonomik alan kapsamında sürdürülebilir kalkınma, ticari ve ekonomik işbirliği, ekonomik canlanmayı sağlama konularında işbirliği söz konusuysen bunların dışında istihdam ve sosyal güvenlik, rekabet, çevre ve bölgesel kalkınma, bilim ve araştırma, insan hareketliliğinde özgürlük, iş kurma özgürlüğü, tarım, sanayi, enerji, turizm, taşımacılık, iklim, tüketicinin korunması, görsel ve medya, eğitim, kültürel işbirliği alanlarında da işbirliği yapılması kararı alınmıştır.¹⁸ Bunların yanında, AB ajans ve programlarına katılım, teknik ve mali destek konusunda da AB Tunusla işbirliği yapacaktır.¹⁹ Beş yıllık dönemi kapsayan anlaşma ile AB bu alanlarda işbirliği yapılmasını taahhüt etmiş ve Tunus'un ulusal ekonomisini ve Akdeniz'deki durumunu canlandırıp güçlendirmeyi amaçlamıştır.²⁰ Bu sayede AB değerleri uluslararası alanda yayılacak ve Arap Baharı sonrasında Tunus'ta demokratik dönüşümün gelişmesine katkıda bulunulmuş olacaktır. Diğer yandan sağlanması düşünülen ekonomik canlanma ve göç konusundaki işbirliğiyle yasa dışı göçün önüne geçilecek, organize suçlarla mücadele konusunda da işbirliği sağlanacaktır.

Bu anlaşmayla AB Tunus'tan siyasi açıdan demokrasi ve hukukun üstünlüğüne saygı, insan hakları ve temel hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesi, sınırsız internet erişim, cinsiyet eşitliği, yolsuzlukla mücadele, STK'ların güçlendirilmesi, işkenceye karşı, kadın haklarına ilişkin cezaevlerinin ve tutuklularının durumlarının düzenlenmesine ilişkin reformların ve gerekli yapılanmanın yapılmasını istemektedir. Ekonomik açıdan ise ekonomik büyümeyi canlandırmak ve hızlandırmak için gerekli reformların ya-

¹⁸ *a.g.m.* http://eeas.europa.eu/delegations/tunisia/documents/press_corner/plan_action_tunisie_ue_2013_2017_fr.pdf, (26.06.2015).

¹⁹ Stefan Füle, "Privileged Partnership: Moving EU-Tunisia Cooperation to A Higher Level", http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/fule/headlines/news/2012/11/20121119_cs.htm, (27.06.2015).

²⁰ "EU-Tunisia: political agreement towards a Privileged Partnership", <http://www.enpi-info.eu/medportal/news/latest/36920/EU-Tunisia:-political-agreement-towards-a-Privileged-Partnership>, (27.06.2015).

pılması, orta vadede bütçe şeffaflığının sağlanması, vergi adaleti için vergi reformu, KOBİ'lerin iyileştirilerek reformların yapılmasını da istemektedir.²¹

3. TUNUS'UN AB İÇİN ÖNEMİ

AB hem Arap Baharı öncesi hem de Arap Baharı sonrasında Tunus ile yakın ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Tunus'un AB için bu denli önemli olmasının değişik sebepleri vardır. Bunlardan birincisi güvenlikle alakalıdır. Tunus, Sicilya Boğazıyla Avrupa'dan ayrılmış, İtalya'ya 80 km uzaklıkta bir ülkedir. Yani Tunus AB'ye coğrafi açıdan oldukça yakındır.²² Dolayısıyla Avrupa'nın güvenliğini sağlamak için kendisine bu kadar yakın bir ülkede istikrarın olması gerekmektedir. Çünkü Tunus'ta istikrarın olmaması AB'ye yasadışı göç artacaktır. Bu durumda terörizmden işsizliğe, uyuşturucu kaçakçılığından ekonomik bozukluğa kadar pek çok problemi beraberinde getirecektir. Bu yüzden AB, Tunus ile yakın ilişkiler kurarak bu ülkede ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan istikrarı sağlayarak yasadışı göç, terörizm, kaçakçılık gibi sorunlarda Tunus'u bir tampon bölge olarak kullanmak istemektedir.²³

İkincisi ekonomik nedenlerdir. Tunus, AB'nin bölgedeki en önemli ticari ortağıdır. Diğer yandan Tunus, Afrika'nın istikrarlı, güvenli ve en yüksek rekabet gücüne sahip ekonomisidir.²⁴ Bu sebeplerden ötürü AB'nin Tunus ile 1970'lerden beri yoğun ekonomik ilişkileri bulunmaktadır. İki ülkenin ekonomik ilişkileri 1972'de Fransız yatırımcıların ülkeye gelmesiyle başlamıştır. 1970 öncesinde hurma ve zeytini dışarıya pazarlamak için küçük işletmeler mevcutken Fransa'nın ülkeye gelmesiyle tekstil sektörü gelişme göstermiştir. Tunus tekstil sektöründe AB'nin en büyük dördüncü tedarikçisi

²¹ Avrupa Toplulukları Komisyonu, "2006/35/EC Sayılı Kararın Feshine ve Türkiye ile katılım ortalığının kapsadığı ilkeler, öncelikler ve koşullara dair Konsey kararı", http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2007.pdf, (30.06.2015).

²² Assem Dandashly, "Building a Security Community in the Neighborhood: Zooming in on the EU-Tunisian Relations", *NUPI Working Paper*, N. 836, 2014, s. 8-12.; "AB'nin Arap Baharına Yanıtı: İki Yıldan Sonra Durum", <http://avrupa.info.tr/tr/bilgi-kaynaklari/eeas-haberleri/eeas-single-view/article/abnin-arap-baharina-yaniti-iki-yildan-sonra-durum.html>, (27.06.2015).

²³ Fulya Canşen, "Mültecilerin Dramı Bitmiyor", <http://t24.com.tr/yazarlar/fulya-cansen/multecilerin-drami-bitmiyor,5378>, (28.06.2015).

²⁴ "Uzakların Komşu Ülkesi Tunus", *Moment*, S. 12, 2009, <http://www.moment-expo.com/sayi/13/kategori/ulke>, (30.06.2015).

durumuna gelmiştir.²⁵ 1990'ların başında Tunus'un gerçekleştirdiği liberal politikalar sayesinde de yabancı yatırımlar artmaya başlamıştır. 1995'te yapılan Barselona Süreci kapsamında AB ile Tunus bir ortaklık anlaşması yapmışlardır. Tunus, AB'nin bölgede ortaklık anlaşması yaptığı ilk ülke olmuştur. Bu anlaşma ile sanayi ürünleri üzerindeki tarife engellerinin kaldırılması hedeflenmiştir. Ocak 2001 tarihinde yapılan Tarım Anlaşması ile de gümrükte muaf olan ve dünyanın önemli bir zeytin ihracatçısı olan Tunus büyük kar elde etmiştir.²⁶ Bu sebepten Tunus, AB için önemli bir ekonomik ortak olmuştur. Ülkede istikrarın bozulmaması için de ekonomik işbirliği gerekli görülmüştür. Çünkü demokrasi ve işbirliğinin olması iki taraf arasındaki işbirliğinin kolay bir şekilde devam etmesine neden olacaktır. Bu yüzden AB, Tunus ile yoğun olarak ilgilenmiştir.²⁷

Üçüncü olarak söz konusu bölge AB için hammadde, işgücü ve enerji kaynağı nedeniyel büyük bir Pazar durumundadır. AB'nin enerji ithalatının yaklaşık %20'sini bölgeden sağlamaktadır. Ayrıca AB bölgenin ve Tunus'un ucuz ve nitelikli işgücünden faydalanmaktadır. Diğer yandan Tunus'un AB için ucuz turizm ülkesi olması Tunus'u yabancı yatırım için uygun hale getirmektedir.²⁸

Son olarak Tunus, Arap Baharından başarıyla çıkan bir ülke olduğu için bölge ülkelerine model olarak düşünülen bir ülke olmuştur.²⁹ Diğer yandan özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında başlayan terörle mücadele konusunda ve var olan yasadışı göç, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı konularında başarıya ulaşmak için taraflar arasında yakın işbirliği kurmak gerekli

²⁵ Kamil Tekin Sürek, "Tunus'un Ekonomik ve Sosyal Durumu", Mustafa Yalçınar (ed.), *Arap Dünyasında Ayaklanma: Nedenler, Olasılıklar, Sonuçlar*, 2. Baskı, İstanbul, Evrensel Basım, 2011, s. 19.

²⁶ Hatem Hasar, "Tunus'un Avrupa Birliği, ABD ve Türkiye İle Ekonomik İlişkileri", *TUIÇ Akademi*, 21 Eylül 2012,

<http://www.tuicakademi.org/index.php/bolgeler/ortadogu/3530-tunusun-avrupa-birligi-abd-ve-turkiye-ile-ekonomik-iliskileri>, (28.06.2015).

²⁷ Zeynep Songülen İnanç, "AB'den Tunus'a, Mısır'a Bakmak",

<http://sde.org.tr/tr/authordetail/abden-tunusa-misira-bakmak/696>, (25.05.2015).

²⁸ Yıldırım Koç, "Avrupa Birliği'nin Akdeniz Politikası", *Jeopolitik Dergisi*, S. 3, Yaz 2002, s. 1-4.

²⁹ Euractiv, "Hollande: Tunus bölgesi için model",

<http://www.euractiv.com.tr/politika-000110/article/hollande-tunus-bolgesi-icin-model-028064>, (26.06.2015).

görülmüştür.³⁰ Bu sorunların çözümü için de Tunus'ta istikrarın sağlanması ve korunması şart görülmüştür.³¹

4. SONUÇ

AB'nin Afrika'daki en önemli ortaklarından biri olan Tunus, hem güvenlik hem de ekonomik nedenlerden ötürü AB'nin gözden çıkaramayacağı ülkelerden biridir. Ekonomik olarak AB'nin bölgedeki en önemli ekonomik ortağı olan Tunus, AB ile kurduğu ortaklık sayesinde Tunus sanayi ürünleri gümrüksüz olarak AB pazarına girme imkanı kazanmıştır. Tunus iç pazarının küçük olması nedeniyle kendisine Pazar arayan Tunus, AB ile kurduğu ilişki sayesinde önemli avantajlar elde etmiştir. Diğer yandan Tunus'un Avrupa'ya yakınlığı, AB'nin güvenliği nedeniyle de ilişki kurulmasını gerekli kılmıştır. Özellikle Arap Baharı ve sonrasında yaşanan olaylar nedeniyle ortaya çıkan terör olayları, ülkede ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan istikrarsızlığa da yol açmıştır.

Tunus ile yoğun ekonomik ve siyasi ilişkilerinden dolayı bölgede istikrarı sağlamanın gerekli olduğunu düşünen AB, Tunus'a yardım etmeyi gerekli kılmıştır. Bu sayede Tunus ile ekonomik ilişkiler sorunsuz devam edecektir. Diğer yandan istikrarın ve güven ortamının sağlanması, Tunus'tan AB'ye yasadışı göçün yapılmasının ve bu nedenle AB'de yaşanacak ekonomik, sosyal ve siyasi sorunların da önüne geçilecektir. Bu nedenle AB, Tunus'ta demokrasinin oturması ve istikrarın sağlanması için çaba sarf etmiştir.

³⁰ A.g.m., <http://www.euractiv.com.tr/politika-000110/article/hollande-tunus-bolgesi-icin-model-028064>, (26.06.2015).

³¹ "Vasconcelas: AB Tunus'ta statükoyu destekledi", <http://tr.euronews.com/2011/01/20/vasconcelos-ab-tunus-ta-statukoyu-destekledi/>, (30.06.2015).

KAYNAKÇA

http://www.africanbusinesslife.com/tunus,SD_47.html, (28.06.2015).

“AB’nin Arap Baharına Yanıtı: İki Yıldan Sonra Durum”,
<http://avrupa.info.tr/tr/bilgi-kaynaklari/eeas-haberleri/eeas-single-view/article/abnin-arap-baharina-yaniti-iki-yildan-sonra-durum.html>,
(27.06.2015).

“EU Relations with the Republic of Tunisia”,
http://eeas.europa.eu/tunisia/index_en.htm, (26.06.2015).

“EU-Tunisia: political agreement towards a Privileged Partnership”,
<http://www.enpi-info.eu/medportal/news/latest/36920/EU-Tunisia:-political-agreement-towards-a-Privileged-Partnership>, (27.06.2015).

“EU-Tunisia Relations: Heritage and Perspectives”,
<http://www.welcomeurope.com/fact-of-the-day/eu-tunisia-relations-heritage-perspectives-222+122.html>, (26.06.2015).

“Relations Tunisie-Union Europeenne: Un Partenariat Privilegie Plan D’Action 2013-2017”,
http://eeas.europa.eu/delegations/tunisia/documents/press_corner/plan_action_tunisie_ue_2013_2017_fr.pdf, (26.06.2015).

“Uzakların Komşu Ülkesi Tunus”, *Moment*, N. 12, 2009,
<http://www.moment-expo.com/sayi/13/kategori/ulke>, (30.06.2015).

“Vasconcelas: AB Tunus’ta statükoyu destekledi”,
<http://tr.euronews.com/2011/01/20/vasconcelos-ab-tunus-ta-statukoyu-destekledi/>, (30.06.2015).

AKSU, Seda, *Avrupa-Akdeniz Ortaklığı’nın Güvenlik Boyutunda AB’nin Uluslararası Aktörlüğünün Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

AVRUPA TOPLULUKLARI KOMİSYONU, “2006/35/EC Sayılı Kararın Feshine ve Türkiye ile katılım ortalığının kapsadığı ilkeler, öncelikler ve koşullara dair Konsey kararı”,

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2007.pdf, (30.06.2015).

BALKIR, Canan, “Avrupa Akdeniz Ortaklığı: Mare Nostrum’dan Birarada Yaşamaya”, Canan Balkır (der.), *Avrupa Akdeniz Ortaklığı: Mare Nostrum’dan Birarada Yaşamaya*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları 2007.

BIN, Alberto, “Mediterranean Diplomacy: Evolution and Prospects”, *Jean Monnet Working Paper* Cilt 5, Sayı 597, 1997.

BIYIKLI, Ahmet, *Avrupa Birliği’nin Akdeniz ve Ortadoğu Ülkelerine Yönelik Demokrasi ve İstikrar Politikası*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2006.

CANŞEN, Fulya, “Mültecilerin Dramı Bitmiyor”, <http://t24.com.tr/yazarlar/fulya-cansen/multecilerin-drami-bitmiyor>, 5378, (28.06.2015).

DANDASHLY, Assem, “Building a Security Community in the Neighborhood: Zooming in on the EU-Tunisian Relations”, *NUPI Working Paper*, N. 836, 2014.

ERGÜN, Saliha, “Ülke E-Bülteni IV: Tunus, Krizle Küçülen AB Ticari Hacmi Aslında Bir Avantaj Mı?”, <http://www.sde.org.tr/tr/newsdetail/ulke-e-bultenleri-iv-tunus-krizle-kuculen-ab-ticari-hacmi-aslinda-bir-avantaj-mi/2967>, (25.06.2015).

ERKİNER, Engin, “Ortadoğu’da Kaynayan Kazan ve Model Ülke Türkiye’yi Bekleyen Tehlike”, http://enginerkiner.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1135%3Aortadouda-kaynayan-kazan-ve&catid=36%3Akonuk-yazlar&Itemid=1, (27.06.2015).

EURACTIV, “Hollande: Tunus bölgesi için model”, <http://www.euractiv.com.tr/politika-000110/article/hollande-tunus-bolgesi-icin-model-028064>, (26.06.2015).

FULE, Stefan, “Privileged Partnership: Moving EU-Tunisia Cooperation to A Higher Level”, http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/fule/headlines/news/2012/11/20121119_cs.htm, (27.06.2015).

HASAR, Hatem, “Tunus’un Avrupa Birliği, ABD ve Türkiye İle Ekonomik İlişkileri”, *TUİÇ Akademi*, 21 Eylül 2012, <http://www.tuicakademi.org/index.php/bolgeler/ortadogu/3530-tunusun-avrupa-birligi-abd-ve-turkiye-ile-ekonomik-iliskileri>, (28.06.2015).

İNANÇ, Zeynep Songülen, “AB’den Tunus’a, Mısır’a Bakmak”, <http://sde.org.tr/tr/authordetail/abden-tunusa-misira-bakmak/696>, (25.05.2015).

İSTANBUL TİCARET ODASI, *Avrupa Birliği’nin Akdeniz Bölgesi Politikası*, Sayı 30/AB 7, Temmuz 1996.

KARLUK, Rıdvan, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 7. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2003.

KINACIOĞLU, Müge, “Eski Şarap Yeni Şişe? Bölgedeki Son Gelişmeler Işığında AB Dış Politikasında Akdeniz Havzası ve Orta Doğu”, *Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 33, Sayı 1, 2015

KOÇ, Yıldırım, “Avrupa Birliği’nin Akdeniz Politikası”, *Jeopolitik Dergisi*, Sayı 3, Yaz 2002.

KOÇAK, Konur Alp, “Yasemin Devriminden Arap Baharına Tunus”, *Yasama Dergisi*, Sayı 22, 2012.

KURTBAĞ, Ömer, “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı: Barselona Süreci”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2003.

KÜÇÜKKELEŞ, Müge, “AB’nin Ortadoğu Politikası ve Arap Baharına Bakışı”, *SETA Analiz*, Ocak 2013.

PACE, Michelle, “The Euro-Mediterranean Partnership and Common Mediterranean Strategy? European Union Policy From A Discursive Perspective”, *Geopolitics*, Vol. 9, No. 2, 2004.

PAYDAK, Selda, “Avrupa-Akdeniz Ortaklığına Bakış: Avrupa-Akdeniz Ortaklığı, Bütünleşme Süreci ve Türkiye”, *Avrasya Dosyası* Cilt 5, Sayı 4, 2007.

SİCİM, A. Murat, *Avrupa Birliğinde Akdeniz Politikası ve Türkiye*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

SİNKAYA, Pınar Arıkan, “Ortadoğu’daki Halk Hareketlerinin İran’a Yansımaları”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt 3, Sayı 27, Mart 2011.

SÖKER, Çağlar, “Ortadoğu Devrimleri Sürecinde Avrupa Birliği”, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2013620_caglarsoker.pdf, (27.06.2015).

SÜREK, Kamil Tekin, “Tunus’un Ekonomik ve Sosyal Durumu”, Mustafa Yalçınar (ed.), *Arap Dünyasında Ayaklanma: Nedenler, Olasılıklar, Sonuçlar*, 2. Baskı, Evrensel Basım, İstanbul 2011.

ULUTAŞ, Ufuk ve TORLAK, Furkan, “Devrimden Demokrasiye Tunus’un Seçimi”, *SETA Analiz*, No. 46, 20 Kasım 2011.

YOLCU, Ekrem, “Tunus”, *Vahdet Dergisi*, <http://www.enfal.de/tunus.htm>, (25.06.2015).